

Kaynak gösterme / How to cite this article:

Akkaş Baysal, E., Ocak, G., & Çalışkan, B. (2021). Okula, çevreye ve akranlarına uyum sorunu yaşayan öğrencinin ortama adaptasyonunun okul etkinlikleri ile sağlanması. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 42-60. doi: 10.38122/ased.877308

Makale Geçmişi / Article History

Alındı (Received): 09/02/2021

Düzeltilme alındı (Received in revised form): 16/05/2021

Kabul edildi (Accepted): 15/06/2021

Okula, Çevreye ve Akranlarına Uyum Sorunu Yaşayan Öğrencinin Ortama Adaptasyonunun Okul Etkinlikleri ile Sağlanması

Emine AKKAŞ BAYSAL¹, Gürbüz OCAK², Büşra ÇALIŞKAN³

Öz: Ergenlik bireyin yaşam döngüsü içerisinde geçirdiği önemli kritik evrelerden birisidir. Bu dönemde fiziksel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişim alanlarında büyük değişimler yaşayan birey zaman zaman problemler de karşılabilmektedir. Yapılan çalışmada, okula, çevreye ve arkadaş çevresine uyum sorunu yaşayan ergenlik dönemindeki bir kız öğrencinin, ortama adaptasyonunun okul etkinlikleri ile sağlanması amaçlanmaktadır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması kullanılmıştır. Öğrencinin yaşadığı problemin süreç içerisinde ele alınmasını sağlamak amacıyla bu yöntem tercih edilmiştir. Çalışma kapsamında öğrencinin uyum problemini ortadan kaldırmayı hedefleyen etkinlikler hazırlanmış ve belirli aralıklarla uygulanmıştır. Araştırmanın uygulama aşamasında 3 eylem planı düzenlenmiştir. Her bir eylem planından elde edilen görüşler doğrultusunda bir sonraki eylem planı tasarlanmıştır. Veriler öğretmen ve öğrenci günlüklerinden, öğrenci ve rehber öğretmen ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Çalışma bulgularına göre, öğrenci eğitim almak için geldiği ilçeyi çok küçük bulmakta, sınıf arkadaşları ile anlaşamamakta ve okul pansiyonunda kalmak istememektedir. Uygulanan eylem planları sonrasında, öğrencinin başlangıçta hoşlanmadığı ve gelmek istemediği okula ve pansiyona karşı daha olumlu bir tutum geliştirdiği, akranları ile daha sağlıklı iletişime geçebildiği görülmüştür. Ayrıca, eğitim-öğretim yılı sonunda okuldan ayrılma fikrinden vazgeçip bir sonraki eğitim öğretim yılı için bölüm seçimi yapmış ve okulda kalmaya karar vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, uyum sorunu, parçalanmış aile, akran ilişkisi

Ensuring the Adaptation of Student Having Problems with School, Environment and Peers through School Activities

Abstract: Adolescence is one of the critical stages that an individual goes through in his life cycle. During this period, an individual who experiences great changes in physical, cognitive, affective and social development areas may experience problems from time to time. The aim of the study was to ensure the adaptation of an adolescent female student who had problems in adapting to the school, her friends and the environment through school activities. Action research, one of the qualitative research designs, was used in the study. Datas were collected from teacher and student diaries, semi-structured interview with the student and the teacher. The data was analysed with content analysis. This method was preferred in order to ensure that the problem experienced by the student is handled in the process. Within the scope of the study, activities aiming to eliminate the adaptation problem of the student were prepared and applied at certain intervals. In the implementation phase of the research, 3 action plans were prepared. The next action plan was designed in line with the opinions obtained from each action plan. After every action plan that was practiced, a new action plan was prepared with aiming fulfilling the needs. In the findings of the study, it was found that the student found the district she came to for education too small, could not agree with her classmates, and didn't want to stay in the dormitory. As a result of the activities carried out, the student had a more positive attitude towards the school and dormitory, which she didn't like and didn't want to come at first, and was able to communicate with his peers in a healthier way, she turned about her decision for leaving the school and made a department selection for the next education year and decided to stay at school.

Keywords: Adolescence, adaptation problem, broken family, peer relations

¹ akkasemine85@hotmail.com, 0000-0002-5711-0847

² gurbuzocak@gmail.com, 0000-0001-8568-0364

³ busracaliskan27@gmail.com, 0000-0002-4300-1148

Summary

Problem: It is a common problem that adolescents have offensive attitudes and problems in their relationships with their peers. In addition to these, it is normal for adolescents who have family problems affecting them more than the others. The student who has problems in communicating, is prejudiced against her new place and cannot get used to the school, the school dormitory and her peers, goes through a troubled process. It was aimed to develop and carry out appropriate studies to adapt the student, who cannot continue her life in a healthy way due to her negations, to the school and its environment. The aim of the research was to ensure the adaptation to the environment through school activities of the 9th grade student.

Method: In the study, the action research design was used. Since solutions were sought for the problems identified in the observations made during the execution of the study, an action research design was suitable for the study. As the participant of the research, a female student who went to the 9th grade in Çay district of Afyonkarahisar province in the second semester of the 2018-2019 academic year was selected. In terms of the confidentiality of the student's identity, she was mentioned with the code name in the study. The student was 1.65 in height, around 60-65 kg, blonde, blue-eyed, flashy and physically remarkable. The student was the second child of a divorced family. She had a brother who was 3 years older than herself. She was from Antalya and spent her life in Antalya with her mother and brother. After graduating from secondary school, she came to Çay to study. There was an incompatibility with her classmates from the beginning due to her good possessions, both due to her physical characteristics and good financial situation.

Findings: Data were collected with student and teacher diary, semi-structured interview forms with the student and counselor. Content analysis was used. The data obtained from the interviews were coded and combined under themes. Participant confirmation was used to increase the validity and reliability of the study. Data were obtained from the semi-structured interview forms with the student. When the obtained data were analyzed, coding was done and 6 themes were created as reasons for not getting used to the school environment and Çay, family problems, reasons for not getting along with peers, being an authorized student in the library, playing the lead role in the drama, being an organizer in the picnic. The agreement between two researchers for the codes and themes of the interview was 81.8%. From the semi-structured interview form with the counselor, the themes of not getting used to the school environment and Çay, family problems, reasons for not getting along with peers, the process of being an authorized student in the library, the process of being a leading role in the drama, the process of being an organizer in the picnic were determined. For the codes and themes of the interview, the agreement between two researchers was found 88.8%.

Suggestions: The study was aimed to solve the problem of the student who had adaptation problem. Instructors who have such problems in their school, environment can try to win the student by using similar methods such as in the study. The results to be achieved cannot be predicted, but it is recommended to experiment with different times, places, people. There can be students in every school who have adaptation problems. Teachers should be sensitive about students and observe them carefully. Adolescents should be supported, prevented from feeling lonely. In order for students and teachers to get to know each other better, activities in this direction can be included as much as possible. It is obvious that the activities organized in schools improve students' social self and self-expression abilities.

Keywords: Adolescence, adaptation problem, broken family, peer relations

GİRİŞ

Kişi doğumundan ölümüne kadar sürekli değişim içerisindedir. Bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık belirli gelişim dönemleridir. Her dönemin kendi içinde farklı özellikleri, önemi, yeri vardır. Ancak tüm bunların içerisinde ergenlik kişinin hayatında en sıkıntılı sayılabilecek dönemdir. Ergenlik, insanın fiziksel, hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel, zihinsel değişme ve gelişmelerin olduğu, buluşla başlayan ve bedence büyümenin sona ermesiyle sonlanan özel bir

evredir (Kulaksızoğlu, 2000; Parlaz, Tekgül, Karademirci ve Öngel, 2012). Murat'a (2013) göre ergenlik dönemi, 12-21 yaşları arası çocukluktan erişkinliğe geçiş evresidir ve kişinin pek çok yönden olgunluk düzeyine ulaşma devresi arasında geçen dönemdir.

Sağlıklı bir ergenlik için çocuğun içinde bulunduğu ortam ve bu ortamda sosyalleşebilmesi büyük önem taşır. Sosyalleşme, ergenin duygu, düşünce, tutum, davranış ve beklentileri ergenin temel kişilik yapısına, ergenlik dönemine özgü psiko-sosyal özelliklerine, yaşadığı çevrenin sosyal, kültürel, ekonomik özelliklerine bağlıdır. Aile, okul, toplumsal gruplarla kitle iletişim araçları bu kavramı etkileyen etmenlerdendir (Şahin ve Özçelik, 2016). Bahsedilen unsurların en önemlilerinden birisi sağlıklı bir ailedir. Çocuğun insanlarla sosyal ilişkilerinin nasıl olacağı, hayatının başlarındaki öğrenmelerine bağlıdır. İnsanlarla sıcak, samimi ilişkiler kurmaktan hoşlanan çocuklar bu davranışı öğrenmeyle kazanır. Bu bakımdan anne-babayla diğer yetişkinlerin sosyal davranışları önemlidir. Çocuk aile içinde sergilenen sosyal davranışları yansıtır (Kulaksızoğlu, 2000). Çocuk, ergenliğe ulaştığıdaysa anneye babanın önemi de artar. Çünkü ergenlik başlangıçla bitiş sürelerinin belirlenmesinde olduğu kadar, normal ve anormalliğinin belirlenmesinde de güçlük çekilen bir dönemdir. Aile desteğini alanların bu dönemi karışıklık yaşamadan tamamladığı belirtilmekle birlikte, bu dönemde ciddi psikiyatrik hastalıkları düşündürecek kadar ağır ruhsal belirtilere yol açan bocalamalara da rastlanabilmektedir (Parlaz, Tekgül, Karademirci ve Öngel, 2012). Düzgün ve bir arada aileyle büyüyen ergenlik dönemini geçiren birey sosyal ve psikolojik açıdan daha sağlıklı olmakta, sağlıklı ilişkiler kurmaktadır. Ancak işin diğer boyutu olan parçalanmış aileler söz konusu olunca ergenlik dönemindeki bireyin sıkıntıları da katlanmaktadır. Çünkü ergenler için risk oluşturan diğer husus, parçalanmış ailede yaşamaktır. Anne babalar boşansa bile çocuklarından boşanamazlar. Ergenlik dönemindeki çocuklar için en önemli ilişki akranlarıyla olanmış gibi görünse de, anne baba şefkatine hep ihtiyaç duyarlar (Çivilidağ, 2013). Ailesinden yeterli şefkati göremeyen genç, hırçınlaşır ve saldırganlaşır. Ebeveynleriyle iletişim kurmada zorlanan genç, sağlıklı tepkiler veremez olur. Aile içi iletişimin bozulması, ailedeki herkes için önemlidir. Genç bir insan içinse daha da önemlidir (Atabek, 1999). Boşanma gibi stresli bir olayı yaşayan gençlerin benlik kavramı gelişiminin olumsuz etkilenmesi, davranış problemleri yaşaması, okul performans-başarılarının düşmesi, duygusal gelişimini olumsuz etkilenmesi gibi, kişilik gelişimlerinin de risk altında olması beklenebilmektedir (Eroğlu ve Topkaya, 2019).

Gencin sosyalleşip normal hayata sahip olmasının önemli unsurlarından birisi sağlıklı arkadaş ortamının olmasıdır. Koç'a (2004) göre ergenin sosyalleşme süreci aslında çocukluk döneminde başlamış, ergenlik dönemindeyse bu süreç ailesinin dışına taşarak okul çevresi ve arkadaş grupları ekseninde hızla devam etmektedir. Bu süreçte ergen için önemli konularda ailesi, hâlâ bir başvuru kaynağıdır. Ancak bu dönemde artık önceliği arkadaşlarıyla, onların düşünceleridir. Ergen, arkadaşlık

ilişkilerinde ailesinden gelen değer yargılarıyla arkadaşlarınınkini örtüştürmeye çalışır. Akranlarıyla sağlıklı sosyal ilişki kurmada başarısız olan ergen, arkadaşları tarafından kabul görmede sorun yaşayacaktır. Akranları tarafından kabul göremeyen ergen sinirlenir, kırgın ve küskün davranışlar sergiler. Arkadaş grubunda iletişim kurmak istediği kişilerce dışlanmak ergeni oldukça üzer (Kulaksızoğlu, 2000).

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda birey, ergenlikte çevresine adapte olmada sıkıntı çekebilir ancak denge kurması açısından akranlarıyla çevresine uyum sağlaması gerekmektedir. Genel uyum; bireyin çevresine uyum sağlamak için geliştirdiği davranışların bütünü olarak kabul edilen kişisel uyum, toplumda prestij kazanma ve statü sahibi olma gereksinimlerinin karşılanması olarak tanımlanan sosyal uyum olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Kişisel uyumunun sosyal rol ve sosyal başarı; sosyal uyumunusa sosyal tutum ve standartlara sahip olmayla yakından ilişkili olduğu söylenmektedir (Köksal, 2000). Canbay'a (2010) göre ergenlikte geliştirilen sosyal uyum becerileri yaşanılacak zorlukların üstesinden gelmede ve olgunlaşmada önem taşımaktadır. Sosyal uyum becerileri yüksek olanlar, sosyal etkileşimlerden güç kazanmış olup, sosyal gelişimsel görevlerini başarmış olacaktır.

Ergenler ruh halleri sebebiyle olaylara farklı gözle bakarlar. Bu dönemde duyguları uçlarda yaşayan gençler, hissettiklerinin yoğunluğundan ötürü genellikle kendilerini anlatmada zorlanırlar ve iletişimde sıkıntı yaşayabilirler. Ergenler, ardi ardına duygu değişimlerini sık aralarla yaşayabildikleri gibi, bazen öyle yoğun duygular yaşayabilirler ki hislerini anlatmada zorlanabilirler. Duygularını anlatamayan ergen, hırçın, kaşları çatık, memnun olmayan, eleştirici gerginlik halindedir (Çivilidağ, 2013). Sorunlarına çözüm bulamadıkça daha da hırçınlaşan ergen sağlıklı ilişkiler kurmada sınıfta kalmaktadır.

Yürütülen çalışmanın konusu olan ergen, küçük yaşlarından itibaren boşanmış ailenin çocuğu olmasından, kendisiyle ilgilenmeyen babasının yokluğunu derinden hissetmekte, bu yokluk duygusuyla büyümektedir. Kendince hayata akranlarından geride başlayan ergen, bu noksanlık hissiyle başa çıkmakta zorlanmaktadır. Ergen, elindeki tek ebeveyn olan annesiyle tüm duygusal ihtiyacını karşılamaya çalışmış ancak duygularının ve hormonlarının en çalkantılı olduğu dönemde anne tarafından kendinden uzak, yaşamaya alışık olduğu şehirden koparılıp, küçük bir ilçeye yatılı okula gönderilmesini sindirememiştir. Okumaya gönderildiği okulda akranlarıyla da sağlıklı iletişim kuramayan ergen için sorunları içinden çıkılmaz olmuştur. Yapılan bu çalışmayla ailevi, sosyal ve çevreye uyum konusunda sıkıntı yaşayan bu ergen ele alınıp, sorunlarına çözüm bulunarak onu topluma kazandırmak amaçlanmıştır, bu doğrultuda hazırlanan bir planla hareket edilmiştir.

Ergenlikteki kişilerin saldırgan davranması, akranlarıyla ilişkilerinde problem yaşaması karşılaşılan bir sorundur. Tüm bunların üzerine aile problemleri yaşayan bir ergenin böyle sorunların etkilerini

daha fazla yaşaması normal karşılanabilmektedir. İletişim kurmada problem yaşayan, yeni geldiği yere karşı ön yargılar içinde olup, okula, pansiyona, akranlarına alışamayan öğrenci sıkıntılı bir süreçten geçmektedir. Yaşadığı olumsuzluklar nedeniyle hayatına sağlıklı şekilde devam edemeyen öğrenciyi, okula, çevresine adapte etmek için uygun çalışmalar geliştirmek ve gerçekleştirmek amaçlanmıştır. Bu çalışma, öğrenciyi içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtarmak, akademik başarısını etkileyen, akranları tarafından dışlanmasına neden olan, hayattan keyif almasına mani olan etmenleri ortadan kaldırmak, kendisini daha iyi hissedebileceği bir ortam yaratmaya çalışmak bağlamında önem arz etmektedir. Eylem araştırmasının doğasında, problemle doğrudan ilgili kişilerle gerçekleştirilmesi söz konusudur. Dolayısıyla ele alınan problem, problemin çözümü için geliştirilen öneriler, elde edilen bulgular ve sonuçlar hep bu kişilerle ilgilidir. Nicel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve güç analizi sayısal göstergelerle kanıtlanmaktadır. Ancak nitel araştırmalarda bunu kanıtlayacak sayısal veriler olmadığı için geçerlik, güvenilirlik ve güç analizi yapmak ve örneklem büyüklüğüne karar vermek zordur. Bunun yerine inanırlık, katılımcı teyidi, uzman incelemesi gibi yöntemler kullanılır (Sidekli, 2010). Bu çalışmada da, özellikle uygulama sürecinde öğrenciyle uzun vakit geçirilerek ve uzman incelemesi gerçekleştirilerek çalışma verilerinin güvenilirliği ve geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın 2018-2019 eğitim öğretim yılında Afyonkarahisar ilinin Çay ilçesinde 9.sınıfa giden bir kız öğrenciyle sınırlıdır.

Bu çerçevede araştırmanın problem cümlesi ‘Okula, çevreye, akran grubuna karşı uyum sorunu yaşayan öğrencinin, ortama ve arkadaşlarına adaptasyonu için uygulanan okul etkinlikleri öğrencinin uyum süreci açısından başarılı olmuş mudur?’ olarak belirlenmiştir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır.

1. Öğrencinin okula ve çevreye uyum sağlayamamasının sebepleri nelerdir?
2. Öğrencinin arkadaşları ile anlaşamamasının nedenleri nelerdir?
3. Öğrenci okula ve çevresine alışmak için neye ihtiyaç duymaktadır?
4. Öğrencinin uyum sorunun giderilmesinde eylem planlarının başarısı nedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırmanın yapılandırılmasında nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Eylem araştırması var olan problemin belirlenmesi, çözüm bulma, çözümü gerçekleştirme, değerlendirme, eylemin uygulandığı kişinin fikirlerini değiştirme ve değerlendirmenin ışığındaki uygulama basamaklarını içerir (Sidekli, 2010). Gözlemlenen sorunlara

çözüm bulmak, bunu yaparken herhangi bir ıspat çabası içinde olunmadığından eylem araştırması kullanılmıştır.

Katılımcı

Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılının 2. yarısında, Afyonkarahisar ilinin Çay ilçesinde 9.sınıfa giden bir kız öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Öğrencinin kimliğinin gizliliği açısından, çalışmada kendisinden 'G' koduyla bahsedilmektedir. G, 1,65 boylarında, 60-65 kilo civarında, sarışın, mavi gözlü, gösterişli ve fiziksel olarak dikkat çekici bir kızdır. G, boşanmış bir ailenin ikinci çocuğudur. Kendinden 3 yaş büyük bir abisi vardır. G'nin annesi Kıbrıs'ta bir otelde müdür yardımcılığı yapmakta, babasıysa Muğla'da bir otelde çamaşırhane şefliği yapmaktadır. G, Antalyalıdır ve 8.sınıfa kadar öğrenim hayatını Antalya'da geçirmiş, orada büyümüştür. 8.sınıfa kadar Antalya'da annesi ve abisiyle yaşamış, ortaokuldan mezun olunca aile dostlarının tavsiyesiyle Çay'da pansiyonlu bir okula verilmiş, annesi de çalışmak için Kıbrıs'a gitmiştir. Annesine oldukça düşkün olan ve rahat büyümüş olan öğrenci, okulun ilk günlerinden itibaren okula ve çevresine uyum sorunu yaşamıştır. Maddi olarak iyi sayılabilecek bir aileden gelmesi sebebiyle eşyaları genellikle ilçenin köylerinden gelmiş öğrencilerinkine göre gösterişlidir. G'de fiziksel olarak 9.sınıf bir öğrenciye göre daha gelişkindir ve fiziksel özellikleri dikkat çekicidir. Bu sebeple sınıf arkadaşlarıyla arasında baştan itibaren bir uyumsuzluk durumu oluşmuştur. G'nin eğitim gördüğü sınıfta 21 öğrenci bulunmaktadır. Öğrenciler çevre illerin ilçelerinden gelenler de olmak üzere genellikle Çay'ın köylerinden gelmektedir. Sınıf arkadaşları 9.sınıfta yeni tanışmış, gruplaşmalar meydana gelmiştir. Eylem araştırmasının başında G'nin okulda veya sınıfında samimi bir arkadaşı yoktu. G'nin kaldığı pansiyonda 81 öğrenci barınmaktadır. G, sene başından itibaren yerleştiği odadan arkadaşlarıyla anlaşamama sebebiyle ayrılmış, eylem araştırması başlayana kadar 6 kere oda değişikliği yapmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler öğretmen günlüklerinden, öğrenci ve rehber öğretmenle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeler yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Aşağıda verilen tabloda araştırmacı öğretmenin günlük tutarken gerçekleştirdiği gözlem soruları yer almaktadır.

Tablo 1: Araştırmacı Öğretmenin Günlük Tutarken Gerçekleştirdiği Gözlem Soruları

1. Çalışmadan önce öğrencinin genel hali, tavırları nasıldır?
2. Çalışma esnasında öğrencinin durumu nasıldır, değişimler var mıdır?
3. Çalışma sonunda öğrencide gözlemlenen durum nasıldır?

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmacı öğretmen çalışma boyunca yazacağı günlüğü için 3 adet gözlem sorusu belirlemiştir. Aşağıda verilen tabloda (Tablo 2) araştırmacı öğretmenin öğrenciyle yaptığı görüşme soruları yer almaktadır.

Tablo 2: Öğrenci ile Yapılan Görüşme Soruları

1. Okul çevresine ve Çay’a alışamama nedenlerin nelerdir?
2. Kafanı sürekli meşgul eden ve uyum sorunları yaşamasına sebep olan ailevi sorunlar nelerdir?
3. Sınıf arkadaşların, okul arkadaşların ve akranların ile anlaşamamanın sebepleri nelerdir?
4. Kütüphane yetkili öğrencisi olmak ile ilgili görüşlerin nelerdir? Böyle bir görev verilmesi okula ve çevreye uyum sürecisini nasıl etkilemiştir?
5. ‘Anneler Günü’ programında sahnelenen dramada başrol oynaman ile ilgili görüşlerin nelerdir? Böyle bir etkinlikte yer almanın okula ve çevreye uyum sürecini nasıl etkilemiştir?
6. Sınıf arkadaşların ile birlikte piknik yapma etkinliği ile ilgili görüşlerin nedir? Böyle bir etkinlikte organizatör olman, okula ve çevreye uyum sürecisini nasıl etkilemiştir?

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmacı öğretmenin öğrenciyle yaptığı görüşmede 6 soru üzerinde durulmuş, öğrencinin ilçeye alışamamasının, uyum sorun yaşamasının, akranları ile anlaşamamasının nedenleri sorulmuştur. Ayrıca öğrencinin uygulanan okul etkinlikleri ile ilgili görüşleri alınmıştır. Aşağıda verilen tabloda (Tablo 3) araştırmacı öğretmenin rehber öğretmen ile gerçekleştirdiği görüşme soruları yer almaktadır.

Tablo 3: Rehber öğretmen ile Yapılan Görüşme Soruları

1.G’nin okul çevresine ve Çay’a alışamama nedenleri sizce nelerdir?
2. G’nin okula ve çevreye uyum sorunu yaşamasına sebep olan, zihnini meşgul eden ailevi problemleri ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
3. G’nin sınıf arkadaşları, okul arkadaşları ve akranları ile anlaşamama sebepleri sizce nelerdir?
4. G’nin kütüphane yetkili öğrencisi olması süreci ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Böyle bir görev üstlenmesi, okula uyum sürecini nasıl etkilemiştir?
5. G’nin ‘Anneler Günü’ programında sergilenen dramada başrol oyuncusu olması süreci ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Böyle bir rol üstlenmesi, okula uyum sürecini nasıl etkilemiştir?
6. G’nin sınıf etkinliği olarak yapılan piknikte organizatör görevini üstlenme süreci bu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Böyle bir görev üstlenmesi okula uyum sürecini nasıl etkilemiştir?

Tablo 3’te görüldüğü üzere araştırmacı öğretmenin rehber öğretmen ile yaptığı görüşmede 6 soru üzerinde durulmuş, öğrencinin ilçeye alışamamasının, uyum sorun yaşamasının, akranları ile anlaşamamasının nedenleri ile ilgili görüşülmüştür.

Verilerin Toplanması

Gerçekleştirilen çalışmada geçerlik ve güvenilirliği artırmak açısından üçleme-çeşitleme kullanılmıştır. Başkale'ye (2016) göre aynı olayı farklı şekillerde incelemek araştırmanın güvenilirliği açısından önemlidir. Verilerin toplanması için öğrenciden günlük tutması istenmiştir ve araştırmacı öğretmen de günlük tutmuştur. İkinci olarak okul rehber öğretmeninden süreci gözlemlemesi istenmiştir. Üçüncü olarak yarı yapılandırılmış gözlem formu hazırlanarak sürecin sonunda öğrenci ve rehber öğretmen ile görüşme yapılmıştır.

Verilerin Analizi

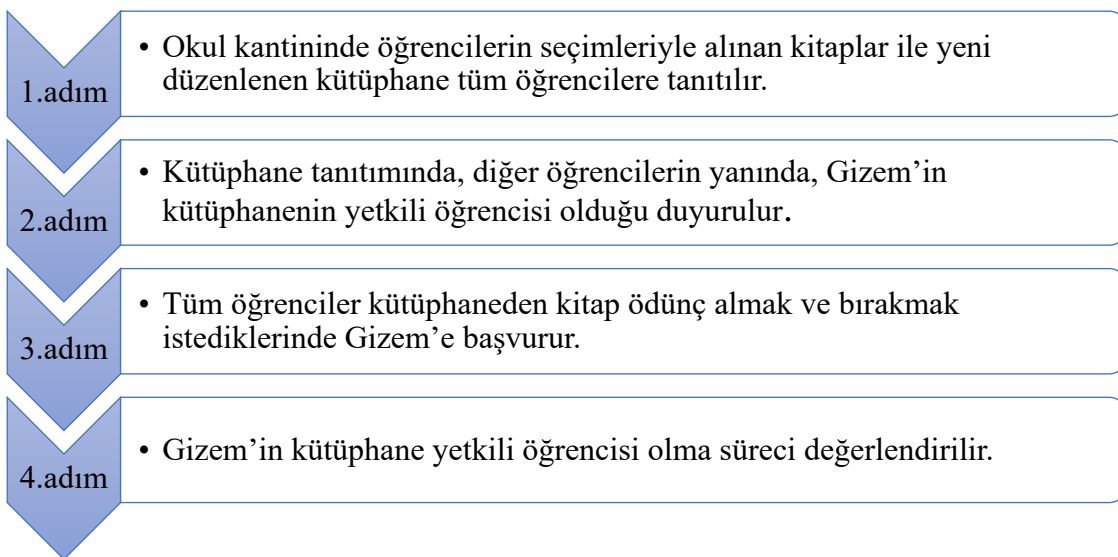
Verilerin analizinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada da aynı durum üzerine üç farklı veri toplama kaynağından benzer veriler toplanıp analiz edilmiştir. Görüşmeyle toplanan verilerin güvenilirliğinin artırılması için eş kodlayıcıyla tekrar kodlanmıştır. Güvenirliğin hesaplanması için; $Güvenirlik = \frac{Görüş\ Birliği}{(Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı)} \times 100$ formülü kullanılmıştır (Miles ve Huberman, 1994; akt. Ocak, Ocak ve Saban, 2013).

Uygulama

Eylem Planı I

Aşağıda 1. eylem planının işleyişi ile ilgili adımların olduğu tablo yer almaktadır.

Tablo 4: 1.Eylem Planı İşleyiş Şeması

Tablo 4'te görüldüğü gibi 1.eylem planı 4 adımdan oluşmaktadır. Bu adımlar düzenlenen yeni kütüphanenin tanıtımı, öğrencinin kütüphane görevlisi seçilmesi, kitap almak isteyenlerin öğrenci ile

iletişime geçmesi, öğrencinin görevli olmasının değerlendirilmesi şeklindedir. Aşağıda verilen şekilde 1.eylem planının zaman akışı bulunmaktadır.

Şekil 1: Eylem Planı Zaman Akışı

Şekil 1’de görüldüğü üzere 1.eylem planının uygulanma süreci 4 hafta ve haftalık 5 ders saatini kapsayan 20 saat olarak belirlenmiştir.

Planın ilk aşamasında kantin kütüphanesi tüm öğrencilere tanıtıldı. Tanıtımda öğrencilere kitaplar için kayıtlarının tutulması gerektiği söylendi. Kitaplar öğrencilerin istekleri doğrultusunda alındığından, tüm öğrenciler görevli olmaya istekliydiler. Öğrencilerin yanında G’ye yetkili olmak isteyip istemediği soruldu. Herkesin istediği göreve layık görüldüğünden mutlu oldu, memnuniyetle kabul etti. G’ye kayıt tutması için ajanda verildi ve öğrenciler okumak için aldıkları, bıraktıkları kitapları yazdırmak için G ile irtibat halinde kaldılar.

Öğretmen Günlüğü Analizi

I.Eylem planı sonrasında veri analizi bölümünde verilen öğretmen günlüğünde kullanılan sorular doğrultusunda elde edilen görüşlerden örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır:

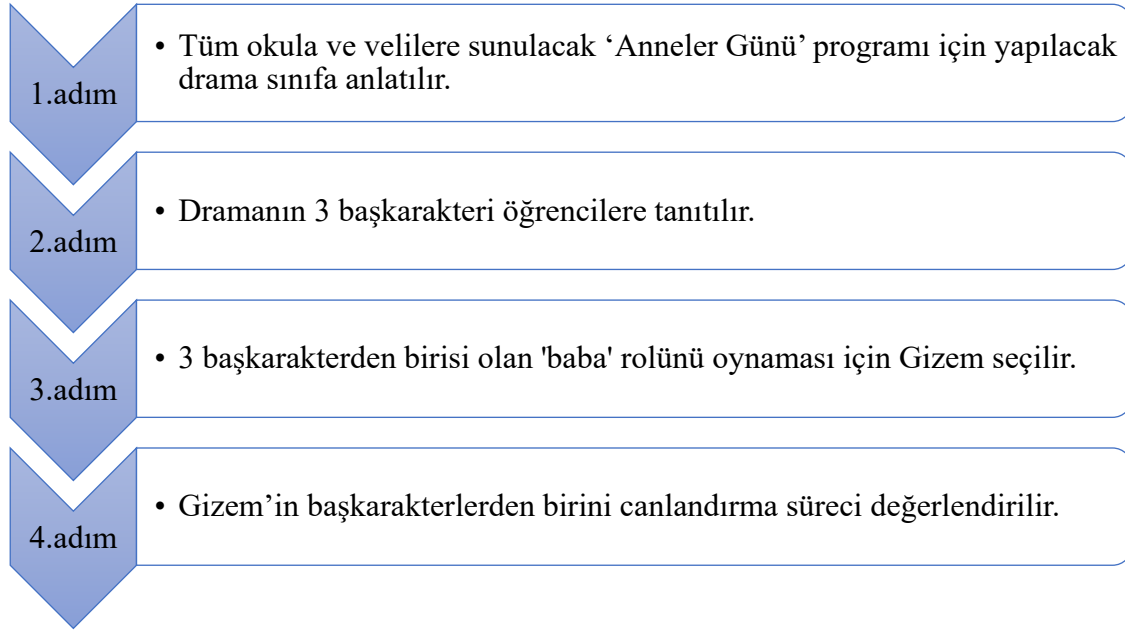
“Birinci eylem planının başında G, öğrencilerin yanında herkesin istediği göreve kendisinin layık görülüp verildiği için sevinmiş, heyecanla kabul etmiştir. Öğrencilerin gözünde de G, öğretmen tarafından talep gören göreve getirildiği, yetkili öğrenci sıfatıyla adlandırıldığından saygı görmüştür. Kitapların kayıt tutma işlemini başlarda düzenli yürütmüştür. Kitap almak isteyenler okulda G ile iletişime geçerek işlemini yaptırmıştır. Bu süreçte G’nin 9.sınıf olmasına rağmen 12.sınıfların bile onunla irtibat kurmaları diğer öğrenciler tarafından hayranlıkla karşılanmıştır. Ancak bir süre sonra işini aksatmış, öğrenciler tarafından tepkiyle karşılanmıştır. G’nin ilişkilerinde daha başarılı olabilmesi için arkadaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getirmesi gerekmektedir. Bu sebeple sorumluluk alma duygusunu geliştirecek ikinci eylem planı hazırlanmıştır.” (Öğretmen Günlüğü, 1)

I. Eylem planı sonrasında gerçekleştirilen görüşmeler ve öğretmen günlüğünden elde edilen görüşler doğrultusunda II. Eylem planı tasarlanmıştır.

Eylem Planı II

Aşağıda 2. eylem planının işleyişi olduğu tablo yer almaktadır.

Tablo 5: 2.Eylem Planı İşleyiş Şeması

Tablo 5’te görüldüğü gibi 2.eylem planı 4 adımdan oluşmaktadır. Bunlar; Anneler Günü dramasının tanıtımı, dramanın başrollerinin tanıtımı, başrollerden birinin öğrenciye verilmesi, öğrencinin dramada başrol olmasının değerlendirilmesidir. Aşağıda verilen şekilde 2.eylem planının zaman akışı bulunmaktadır.

Şekil 2: Eylem Planı Zaman Akışı

Şekil 2’de görüldüğü üzere 1.eylem planının uygulanma süreci 3 hafta ve haftalık 5 ders saatini kapsayan 15 saat olarak belirlenmiştir.

Okulda, kutlama için özen gösterilen bir gün olan ‘Anneler Günü’ programında sergilenecek dramanın karakter tanıtımı 9.sınıflara yapıldı. Dramanın üç ana karakteri vardır. Karakterleri oynamak için seçim yapılacağında tüm öğrenciler istekli olduklarını belirttiler. İki öğrenci ve G, üç başrol seçildi. G ve diğer iki başrolün seçiminin ardından öğrenciler drama için provalara başladılar. Tüm görevli öğrenciler sık sık bir araya gelerek prova yaptılar ve programa hazırlandılar.

Öğretmen Günlük Analizi

II. Eylem planının uygulanmasından sonra öğretmen günlüğünde yer alan ifadeler aşağıda yer almaktadır:

“İkinci eylem planında G, ‘Anneler Günü’ programında 6 perdelik dramada başrol olmuştur. Başrol olmak G’nin hoşuna gitmiştir. Karakteri için gerekli kostümü, malzemeleri bulmak adına kaldığı

pansiyondaki öğrencilerle yardımlaşmıştır. Çalışmaya ve akranlarıyla bağlantı kurmaya çok yanaşmayan G, bu süreçte istekli şekilde verilen görevi yerine getirmeye çalışmıştır. Programında 30 öğrenci görevlidir. Öğrencilerle provalarda sürekli beraber olan G, arkadaşlarıyla iletişimini kuvvetlendirmiş, okula ve çevreye daha çok ısındığı görülmüştür. Drama çok beğenilmiş ve G'nin karakteri eğlenceli bulunmuştur. Bu durum G'nin özgüvenine ve çevresiyle olan etkileşimine olumlu katkı sağlamıştır. İkinci eylem planıyla G'nin uyum probleminde olumlu gelişmeler gözlemlenmiştir. Eylem planında yaşanan problem G'nin kostümünün parçası olan ayakkabıları yurttan unuttuğu için giyememesi sonucu yaşanmıştır. Sahneye çorapla çıkan G arkadaşlarınca tepkiyle karşılanmıştır. Üçüncü eylem planında sorumluluk değeri üzerine daha fazla gidilmeye karar verilmiş, G'nin bu sıkıntısının üstesinden gelirse akranlarıyla daha sağlıklı ilişkiler yürütebileceği düşünülmüştür. Üçüncü eylem planı tasarlanmış, uygulamaya konmuştur.” (Öğretmen Günlüğü, 2)

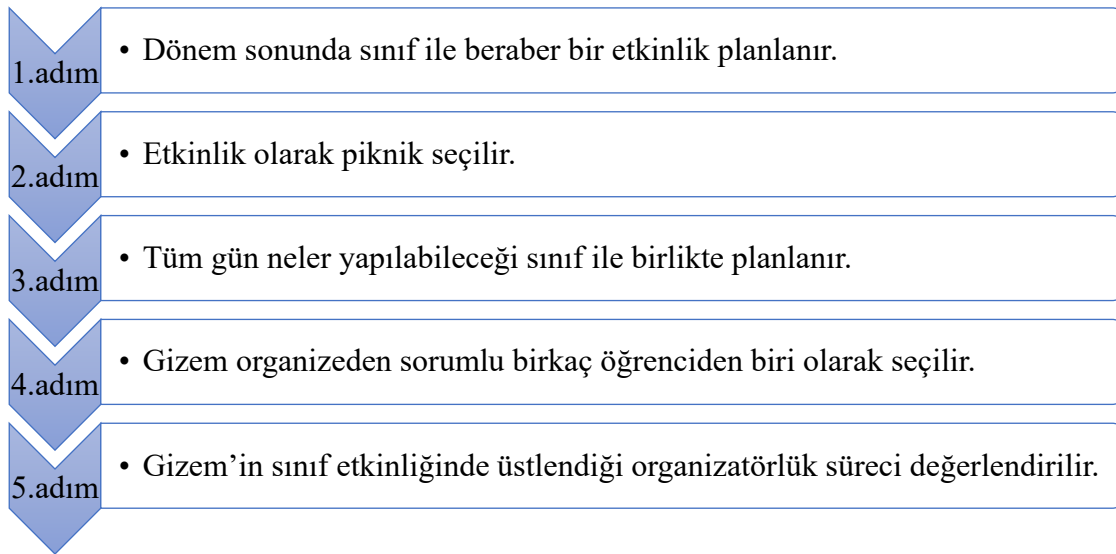
II. Eylem planından elde edilen görüşler ve öğretmen günlüğünden elde edilen veriler doğrultusunda

III. Eylem planı tasarlanmıştır.

Eylem Planı III

Aşağıda 3. eylem planının işleyişi ile ilgili adımların olduğu tablo yer almaktadır.

Tablo 6: 3.Eylem Planı İşleyiş Şeması

Tablo 6'da görüldüğü gibi 3.eylem planı 5 adımdan oluşmaktadır. Bunlar; dönem sonu etkinlik planlanması, piknik etkinliğinin seçilmesi, sınıfla birlikte plan yapılması, öğrencinin organizatörlerden biri olarak seçilmesi, öğrencinin organizatör olmasının değerlendirilmesidir. Aşağıda verilen şekilde 3.eylem planının zaman akışı bulunmaktadır.

Şekil 3: Eylem Planı Zaman Akışı

Şekil 3'te görüldüğü üzere 1.eylem planının uygulanma süreci 1 hafta ve haftalık 5 ders saatini kapsayan 5 saat olarak belirlenmiştir. Üçüncü eylem planında G'in sınıf arkadaşlarıyla daha çok kaynaşabilmesi ve zaman geçirebilmesi adına bir etkinlik düşünüldü. Öğrencilerle etkinliğin piknik olması kararlaştırıldı. G'de piknikten hoşlandığını, bunun iyi geleceğini belirtti. Piknikte karar kılındıktan sonra öğrenciler günü nasıl geçirebileceklerini, yapabilecekleri etkinlikleri, oynayabilecekleri oyunları ve malzemeleri konuştular. G pikniği organize eden birkaç öğrenciden biri olarak sınıf tarafından seçildi. G ve organizatör arkadaşları sınıf arkadaşlarına görev dağıtımını yaptılar. Piknik gününde G her şeyin planlandığı şekilde gittiğinden emin olmak için süreçte aktifti.

Öğretmen Günlük Analizi

III. Eylem planı sonrasında elde edilen öğretmen günlüğünden ifadeler aşağıda yer almaktadır:

“Üçüncü eylem planı olarak, G'in arkadaşlarıyla güzel bir gün geçirebilmesi ve aralarındaki muhabbetin olumlu yönde gelişmesi adına piknik etkinliği düzenlenmeye karar verilmiştir. G ve öğrenciler genel olarak pansiyonda kalan öğrenciler olduklarından, okul dışında bir gün geçirme fikri hepsini heyecanlandırmıştır. Başlarında sınıf arkadaşlarıyla iletişim kurmaya gönüllü olmayan, kendini mümkün olduğunda soyutlayan G, bu etkinlikte organizatör olarak görev almak için gönüllü olmuş, kendisine verilen görevleri severek yapmıştır. Piknikte hemen her şeyi organize etmiştir. Piknik gününde getireceği malzemeler dışında ekstra malzemeler getirmiş ve etkinlik boyunca oyunları arkadaşlarıyla oynamış, gün boyu akranlarıyla eğlenceli bir gün geçirmiştir. Akranlarının da G'e sıcak ve samimi davrandıkları, birbirlerine 'kanka' diye hitap ettikleri gözlemlenmiştir. Yapılan üç eylem planının da, G'in uyum problemine olumlu bir etki bıraktığı görülmüştür.” (Öğretmen Günlüğü, 3)

III. Eylem planı sonrasında öğrencinin uyum problemlerinin ortadan kalktığı görülmüş ve eylem planları sonlandırılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümünde, elde edilen bulgularla ve bunlara ilişkin katılımcı teyitlerine yer verilmiştir. Katılımcılara çalışma bulgularının kendi düşüncelerini doğru yansıtıp yansıtmadığını sormaya katılımcı teyidi (member checking) denmektedir (Başkale, 2016). Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğinin artırılması için katılımcı teyidine başvurulmuştur. Aşağıda öğrenciyle görüşme kod ve temalarının bulunduğu tablo yer almaktadır.

Tablo 7: Öğrenci ile Görüşme Kod ve Temaları

KODLAR	-Antalya'dan ayrılıp okumaya başka yere gelmesi.	-Aileden ilk defa ayrılma	-Akranlarıyla anlaşamaması	-Okumayı sevmesi	-Herkesin istediği görev	-Sınıfça yapılan bir etkinlik
	-Çay'ın Antalya'dan küçük olması	-Kendini yalnız ve güvensiz hissetmesi	-Maddiyat ve fiziksel olarak akranlarından farklılığı	-Herkesin istediği görev önünde yetkilendirme	-Herkesin katılmak istemesi	-Görev dağılımını G'in yapması
TEMA	-İmkanların kısıtlılığı	-Ailenin ayrılmış olması	-Büyük şehirden gelmiş olması	-Akranlarıyla iletişime geçme	-Drama grubuyla prova yapmak	-Sınıfça eğlenmek
	Fiziksel çevreyle ilgili problemler	Ailevi problemler	Akranlarıyla ilgili problemler	Kütüphane yetkili öğrencisi olması	Dramada başrol oynaması	-Akran iletişiminin artması

Tablo 7'de görüldüğü üzere öğrenciyle yapılan görüşmede sorulan 6 adet soru dâhilinde kod- temalar oluşturulmuştur.

Araştırmacı notlarını detaylı tutup, kayıtlarını kapsamlıca transkript ettiğinde, bu durum araştırmanın güvenilirliğini arttırmaktadır (Creswell 2007; Ilgaz, 2014). Güvenirlikte transkript edilmiş verinin farklı kodlayıcılarca analiz edilmesi odak noktalardandır.

Görüşmeyle toplanan verilerin güvenilirliğinin artırılması için eş kodlayıcıyla tekrar kodlanmıştır. Güvenirliğin hesaplanması için; $Güvenirlik = \frac{Görüş\ Birliği}{(Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı)} \times 100$ formülü kullanılmıştır (Miles ve Huberman, 1994; akt. Ocak, Ocak ve Saban, 2013). Verilen formül kullanılıp gerekli hesaplamalar yapıldığında, aşağıda bulunan görüşme kod ve temalar için iki araştırmacı arası uyum tablosu ortaya çıkmıştır.

Tablo 8. Görüşme Kod ve Temalar İçin İki Araştırmacı Arası Uyum

TEMA	Görüş Birliği	Görüş Ayrılığı	Ortalama
Okul çevresine, Çay'a nedenleri	3	0	%100
Ailevi problemleri	2	1	%66,6
Akranlarıyla anlaşamama sebepleri	3	1	%75
Kütüphane yetkili öğrencisi olması	3	1	%75
Dramada başrol oynaması	4	0	%100
Piknikte organizatör olması	3	1	%75
ORTALAMA			%81,8

Tablo 8 incelendiğinde okul çevresine, Çay'a alışmama nedenleri temasının güvenilirliği %100, ailevi problemleri teması güvenilirliği %66,6, akranlarıyla anlaşmama sebepleri teması güvenilirliği %75, kütüphane yetkilisi olması teması güvenilirliği %75, dramada başrol oynaması teması güvenilirliği %100, piknikte organizatör olması teması güvenilirliği %75 bulunmuştur. Tüm temaların güvenilirlik ortalamasıysa %81,8'dir. Güvenirlik yüzdesi %70'ten büyük olduğundan güvenilir denebilir.

Belirlenen kod, temalara ilişkin öğrenci görüşlerinden örnekşer şöyledir:

1. Fiziksel çevreyle ilgili problemler:

“Antalya’da doğdum, büyüdüm. Antalya büyük, imkânı sınırsız olan bir şehir. Orada istediklerimi yapabiliyordum. Burayı sevemedim. Küçük, yapacak birşey bulamıyorum, canım sıkılıyor.”

2.Ailevi problemler:

“Annemle babam ben küçükken ayrıldılar. Ondan babamla fazla zaman geçirmedim. Annemle ağabeyimle yaşıyorum. Anneme çok düşkünüm, ondan ilk ayrılışım. Annemden ayrı olmak zor geliyor. Babam zaten yok sayılırdı, ilgisizdi, şehir dışında çalışıyordu. Annemle bağım bu yüzden kuvvetli.”

3.Akranlarıyla ilgili problemler:

“Sınıftakilerle başlarda anlaşamıyorduk. Sürekli kötü baktıklarını, arkamdan konuştuklarını hissediyordum. Yeni şeyler aldığımda laf ediyorlardı. Pahalı olduğunu, pazarda ucuza satıldığını, kazıklandığımı söylüyorlardı. Kıyafetimden saçıma, hep eleştiriyorlardı. Derslerde sorulara cevap verdiğimde yanlış çıkarmaya çalışıyorlardı, yanlış cevaplarsam dalga geçiyorlardı. Yüksek notlar alınca kopya çektiğimi söylüyorlardı...”

4.Kütüphane yetkili öğrencisi olması:

“Okumayı çok seviyorum... Okulda istediğimiz kitaplardan bir kütüphane yapılacağını duyduğumda çok heyecanlandım. Kütüphanenin açılışında herkes görevli olmak istiyorken seçilmeme sevindim. Sonuçta kütüphanenin yetkilisi olacaktım. İstedğim kitabı okuyabilecek hem de bütün okul kitaplar için bana gelecekti. 12.sınıflar bile beni sorup buluyorlar, bir 9.sınıf için çok havalı. Herkesle muhabbet edebiliyorum. Kitap önerisi isteyenler bile oluyor...”

5.Dramada başrol oynaması:

“Okul başladığından beri herkes programı konuşuyor... Herkes görev almak istiyor. Drama için de herkes gönüllü oldu ama üç başrolde birisi ben oldum... Diğer arkadaşlarla sürekli buluşup çalıştık. Onlar da pansiyonda kalıyordu, akşamları vaktimiz oluyordu çalışmaya. Ekipçe toplanıp konferans salonunda provalar yaptık. Herkes daha iyisi ortaya çıksın diye birbirine yardım etti..”

6.Piknikte organizatör olması:

“Sınıftakilerle okul dışında bir şeyler yapmak hoşuma gitti... Piknik için planlamalar yapılırken birkaç arkadaşımınla birlikte oyunlar düzenledik... Herkesle irtibat halinde ortak bir şeyler yapmak güzel oldu..”

Aşağıda Rehber Öğretmen ile görüşme kod ve temalarının bulunduğu tablo yer almaktadır.

Tablo 9. Rehber Öğretmenle Görüşme Kod - Temaları

KODLAR	-Antalya'dan gelmesi	-Boşanmış ailenin çocuğu olması	-Fiziksel görünüm	-Görev için duyma	aldığı gurur	-Başrol seçilme mutluluğu	-Piknik fikri
	-Çay'ı küçük bulması	-Okulu, pansiyonu sevememesi	-Eşya kalitesi	-Öğrencilerle irtibatta olması	-Başrol seçilme mutluluğu	-Provalar sayesinde akran iletişimi	-Eğlenceli vakit geçirme
TEMA	-Çay'da gidebileceği yakınının olmaması	-Babasının ilgisizliği	-Yaşadığı şehir	-Akranlarıyla iletişiminin, muhabbetinin gelişmesi	-İsteddiği etkinlikte olması	-Öncü olma	
	Fiziksel çevreyle ilgili problemler	Ailevi problemler	Akranları yla ilgili problemler	Kütüphane yetkili öğrencisi olması	Dramada başrol oynaması	Piknikte organizatör olması	

Tablo 9'da görüldüğü üzere Rehber Öğretmenle yapılan görüşmede sorulan 6 adet soru dâhilinde kod - temalar oluşturulmuştur. Görüşmeyle toplanan verilerin güvenilirliğinin artırılması için eş kodlayıcıyla tekrar kodlanmıştır. Verilen formülle hesaplamalar yapıldığında, aşağıdaki görüşme kod - temalar için iki araştırmacı arası uyum tablosu (Tablo 10) ortaya çıkmıştır.

Tablo 10. Görüşme Kod ve Temalar İçin İki Araştırmacı Arası Uyum

TEMA	Görüş Birliği	Görüş Ayrılığı	Ortalama
Okul çevresine, Çay'a alışamama nedenleri	4	0	%100
Ailevi problemleri	3	0	%100
Akranlarıyla anlaşamama sebepleri	2	1	%66,6
Kütüphane yetkili öğrencisi olması süreci	3	0	%100
Dramada başrol oynaması süreci	2	1	%66,6
Piknikte organizatör olması süreci	3	0	%100
ORTALAMA			%88,8

Tablo 10 incelendiğinde okul çevresine, Çay'a alışamama nedenleri temasının güvenilirliği %100, ailevi problemleri teması güvenilirliği %100, akranlarıyla anlaşamama sebepleri teması güvenilirliği %66,6, kütüphane yetkili öğrencisi olması teması güvenilirliği %100, dramada başrol oynaması teması güvenilirliği %66,6 piknikte organizatör olması teması güvenilirliği %100 bulunmuştur. Tüm temaların güvenilirlik ortalaması ise %88,8'dir. Güvenirlik yüzdesi %70'ten büyük olduğundan güvenilir denebilir.

Belirlenen kod - temalara ilişkin Rehber Öğretmen görüşlerinden örnek ifadeler şöyledir:

1.Fiziksel çevreyle ilgili problemler:

“Öğrenci liseye kadar Antalya’da yaşamıştır... Bir anda sevdiği ortamdaki farklı bir ortama okumaya gelmiştir. Çay’da evci çıkacağı yakını yoktur. Ailesinin yerleşik düzeni olmadığından pansiyondan çıkamamakta, bu yüzden boğulmuş hissetmektedir. 7/24 pansiyonda olmak G’i olumsuz etkilemiştir.”

2. Ailevi problemler:

“G’in annesiyle babası ayrı. Baba çalışmak için şehir dışında yaşamış. Bu yüzden G’in kafasında oturmuş baba figürü yok... Anneyle baba iletişime geçmemeye çalışıyor... G’le ilgili de olsa aradığımızda babasına ulaşamıyoruz. Muhtemelen G’de pek ulaşamıyor. Annesi de Kıbrıs’ta çalıştığından internetten görüşülebiliyor. G ihtiyacı olduğunda annesine babasına kolaylıkla ulaşamıyor, bu durum onu yıpratıyor.”

3. Akranlarıyla ilgili problemler:

“G’in okula geldiği günden itibaren fiziksel olarak herkesin dikkatini çektiği aşikâr... Bir 9.sınıfa göre gelişkin, dikkat çekici. Sınıf arkadaşlarının arasından kolaylıkla sıyrılıp toplulukta bile seçilebiliyor... Akranları güzel buldukları G’i kaskaniyorlar. Yalnızca görüntüsü değil, eşyaları da Çay’daki öğrencilerinkinden üst düzeyde. Kıyafetleri markalı... G de bunlara sahip olduğundan akranlarınca kısılanıp dışlanıyor.”

4. Kütüphane yetkili öğrencisi olması:

“Kantinde oluşturulan kütüphane öğrencilerin dikkatini çekti... Tanıtımda öğrencilerin önünde G’in yetkilendirilmesi, onu gururlandırdı, mutlu etti. Öğrencilerle iletişim kurması, kendini ifade edebilmesinde güzel bir fırsattı. G bunu iyi kullandı. Arkadaşlarıyla güzel kitap muhabbetleri yaptı. Süreçte G’in iyi gelişme gösterdiğini gözlemledim.”

5. Dramada başrol oynaması:

“Anneler günü okulumuzda önemsenen bir program. Tüm öğrenciler programın bir yerlerinde bulunmak istiyor... Drama gösterinin en önemli kısımlarından. Gösteride başrol olmak G için motive edici oldu. Provalarda arkadaşlarıyla çalıştı. Bundan keyif alıyor gibi görünüyordu. Arkadaşları da onunla çalışmaktan hoşlanmışlar... Herkes canlandırdığı karakteri komik buldu ve beğendiler. Bu da G’i motive etti. Okula daha ısınmış bir haldeydi.”

6. Piknikte organizatör olması:

“G’i heyecanlandıran bir etkinlikti... G günü planlamakla oldukça uğraştı... Organize işinde yalnız değildi bu onun için iyi oldu. Birkaç arkadaşıyla toplanıp oyunlar buldular. Arkadaşlarıyla gelip benden fikir aldılar neler yapılabileceğine dair. Mutlu görünüyordu. Sınıfla kaynaştıkları belliydi. Başlarda aralarında bariz hissedilen soğukluk tamamen kaybolmuş gibiydi.”

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yürütülen çalışmanın amacı, eğitimi görmek için yaşadığı şehirden farklı bir yere gelen, okulda akranları, sınıf arkadaşlarıyla iletişim zorluğu çeken, bulunduğu çevreye adaptasyon sorunu yaşayan ve ergenlik döneminde olan bir öğrencinin okula, çevreye uyum sağlamasını sağlamaktır. Çalışmanın amacına ulaşması adına öğrenciyle uygulanacak eylem planları hazırlanmış, sorunlar giderilmeye çalışılmış, eylem planlarının öğrenci üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Çalışmaya başlamadan öğrenci gözlemlenmiş, yaşadığı problemin hayatında ciddi soruna yol açtığı görülmüştür. Kendini ortama ait hissedemeyen öğrencinin yaşam kalitesi düşmüş, yaşama sevinci azalmıştır. Öğrencinin parçalanmış aileden gelmesi de böyle sıkıntılar yaşamasını etkilemiş, aile içi iletişim kopukluğundan, iletişim kurabilme becerisi arkadaşlarından zayıf kalmıştır. Tüm bu sorunları gidermek adına fikirler geliştirilmiş, yapılan eylem planlarıyla uygulamaya konmuştur. Öğrenci de eylem planlarına, etkinliklere ayak uydurmuş, böylece süreç verimli geçmiştir. Çalışmanın başından sonuna, grafik olumlu yönde ilerlemiş, öğrencinin uyum probleminin üstesinden gelinmiştir.

Çalışmada, öğrenci ve rehber öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, öğretmen ve öğrenci günlüklerinden veriler toplanarak analizler yapılmıştır. İyileştirme adına yapılan ilk okul etkinliğinde, öğrenci okuldaki yeni kütüphanenin yetkilisi seçilmiş, böylece okulda bulunan herkesle iletişimi artmıştır. İkinci okul etkinliğinde öğrenci Anneler Günü dramasında başrol seçilmiş, istenilen görevi almanın sevinciyle akranlarıyla provalarda zaman geçirerek ekip ruhunu tatmıştır. Son okul etkinliği piknikteyse öğrenciye organizatörlük sorumluluğu verilmiş, etkinlikleri ayarlaması istenmiş, sonuçta arkadaşlarıyla iletişim kuran öğrenci, akranlarıyla keyifli bir gün geçirmiştir. Uygulanan etkinliklerle akranlarıyla arasında sıcaklık olduğunu belirten öğrenci artık birbirlerine karşı ön yargıları kırdıklarından, bundan memnun olduğundan bahsetmiştir.

Öğrencinin uyum problemi yaşamasının önde gelen faktörlerinden biri boşanmış ebeveynlere sahip olmasıdır. Parçalanmış bir ailenin olumsuzluklarından en fazla etkilenenler çocuklardır. Anne, babadan mahrum büyümek çocuklarda psikolojik sorunlar yaratmaktadır. Eşler boşandıklarında, durum çocuğa yaşına uygun olarak anlatılmalı, durumdan en az zararı görmesi için anne-baba, birbirleriyle ve çocuklarıyla yeni duruma uygun olumlu bir diyalog geliştirmelidir (Avcı, 2006).

Öğrenci beraberinde getirdiği sıkıntılarla beraber bir de akranlarıyla iletişim kuramamış, uzun süre arkadaşsız kalmıştır. Arkadaşlık, ergenlikte oldukça önemlidir. Toplumsal ilişkiler açısından rahatlatıcı bir öğedir. Arkadaşsızlık ergende yalnızlık, eksiklik duygusu yaratabilir. Arkadaşlarla paylaşarak duygusal alışverişe girer. Toplumsal ilişkilerinin temeli atılır, arkadaşlar gencin kendi kişiliğini yansıtan ayna yerine geçer. Böylece kendini tanıtır, insanlarla geçinmeyi öğrenir (Bayhan ve Işıtan, 2010).

Arkadaşının olması, kendini ortama ait hissetmesi öğrencinin kişilik ve sosyal gelişimi açısından önemli bir yere sahiptir. Sezer'de (2010) çalışmasında ergenlerin kendilik algılarının, arkadaşları ve çevresindekilerle olan iletişimlerine göre olumlu anlamda değiştiğini bulmuştur. Arkadaşları ve çevresindekilerle iletişiminin iyi olduğunu belirten ergenlerin, kendilik algılarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu görmüştür.

Sosyal ortamdan dışlandığında öğrenci kendini yalnız, mutsuz hissetmiştir. Yatılı öğrenci olduğundan, sürekli pansiyonda kalmakta, yalnızlık çekmekteydi. Ulusoy, Baran ve Demir (2005) çalışmalarında, gencin boş zamanını arkadaşlarıyla geçirmesiyle, hayatı anlamlı ve yaşamaya değer bulması arasındaki anlamlı düzeyde ilişki olduğunu görmüşlerdir.

Totan ve Yöndem'de (2007) ergenlerin akranlarıyla kurdukları ilişkilerin niteliğinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ergenlerin akranlarıyla olumlu ilişkiler kurma becerilerini geliştirmek amacıyla birlikte sosyal, kültürel etkinlikler planlama, grup dayanışması, işbirliği geliştirme gibi becerilerini artıracak çalışmalar yapılmasını önermektedirler.

Öğrencinin probleminin öğretmence fark edilmesi, buna yönelik çalışma yürütülmesi sonucunda olumlu gelişmeler kaydedilmiştir. Erbil, Divan ve Önder'e (2006) göre, okulda öğretmenler tarafından ergenin benlik saygısına katkı sürdürülmeli, ergen desteklenmeli, yalnızlık hissine kapılması önlenmelidir. Ergenler, aileler, öğretmenleri kapsayan ileri çalışmalar yapılmalıdır.

Çalışma nitel araştırma türlerinden, eylem araştırması desenindedir. Çalışma bir öğrenciyle yürütülmüştür, genellenemez, onunla sınırlıdır. Çalışma uyum sorunu yaşayan öğrencinin sorununu gidermeye yöneliktir ve üzerine düşülürse her öğrencinin kazanılabileceğini göstermektedir. Çevresinde böyle öğrenci olan eğitimler yürütülen çalışmadaki benzer yöntemlerle öğrenciyi kazanmaya çalışabilirler. Sonuçlar ön görülemez ama farklı zaman, yer, kişilerle denenmesi önerilir.

Yapılan çalışmada öğrencinin akranlarıyla farklı özelliklere, geçmişe, aile yapısına sahip olduğundan uyum sağlamada zorlandığı görülmüştür. Her okulda uyum sorunu olan öğrenciler olabilir. Öğretmenler öğrenciler konusunda duyarlı olmalı ve onları dikkatle gözlemlemelidir. Ergenler desteklenmeli, kendilerini yalnız hissetmeleri engellenmelidir. Öğrenci ve öğretmenlerin birbirlerini daha iyi tanımaları için bu yöndeki faaliyetler olabildiğince düzenlenmelidir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre öğrencinin yürütülen sosyal etkinliklerle kabuğunu kırıp akranlarıyla iletişime geçmede büyük başarı gösterdiği gözlemlenmiştir. Okullarda düzenlenen etkinliklerin öğrencilerin sosyal benlik ve kendini anlatma yeteneklerini geliştirdiği açıktır. Sosyal aktivitelerin olumlu yönlerinin bilincinde olarak, öğrencilerin çevrelerinde, akranları arasında kendilerini güvende hissetmeleri için böyle aktiviteler okullara dahil edilebilir. Okulda akran zorbalığının farkında olmak ve önlemek için uzmanlarca eğitimler verilebilir. Eğitimlere öğrencilerle birlikte veliler de dâhil edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Atabek, E. (1999). *Kuşatılmış Gençlik*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Avcı, M. (2006). Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 39-63.
- Bayhan, P., & Işıtan, A. G. S. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: Akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20 (20), 33-44.
- Canbay, H. (2010). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Erişim adresi: <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12397/7055>
- Çivilidağ, A. (2013). *Gelişim süreci odağında ergenlik psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Demir, N. Ö., Baran, A. G., & Ulusoy, D. (2005). Türkiye’de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örnekleme. *Bilig*, 32, 83-108.
- Erbil, N., Divan, Z., & Önder, P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum, Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, 10 (10), 7-16.
- Eroğlu, Y., & Topkaya, N. (2019). Boşanma ile ilgili uyum güçlüğü çeken çocuklarda kişilik özellikleri ve benlik kavramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9 (52), 181-208.
- İlgaz, H. (2014). Uzaktan eğitim öğrencilerinin eşzamanlı öğrenme uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 13 (26), 187-204.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (17), 231-256.
- Köksal, A. (2000). Müzik eğitimi alma, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre ergenlerin empatik becerilerinin ve uyum düzeylerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 99 – 107.
- Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Murat, R. (2013). *Ergenlik rehberi*. İstanbul: Pozitif Yayıncılık.
- Ocak, G., Ocak, İ., & Saban, Y. (2013). Sınıf öğretmenlerinin fen ve teknoloji derslerindeki yansıtıcı düşünme eğilimlerinin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (1), 161-184.
- Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E., & Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: Fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3 (2), 10-16
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 1-19.
- Sidekli, S. (2010). Eylem araştırması: İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma ve anlama güçlüklerinin giderilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 27, 563-580.
- Şahin, Ş., & Özçelik, Ç. Ö. (2016). Ergenlik dönemi ve sosyalleşme (Adolescence and Socializing). *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5 (1), 42-49.
- Totan, T., & Yöndem, Z. (2007). Ergenlerde zorbalığın anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 2 (8), 53-68.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık